

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA
OKRĘGOWE KOMISJE EGZAMINACYJNE

Informator
o egzaminie eksternistycznym
przeprowadzanym od sesji jesiennej
w 2016 roku z zakresu
szkoły podstawowej

HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO

HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO

**Informator
o egzaminie eksternistycznym
przeprowadzanym od sesji jesiennej
w 2016 roku
z zakresu szkoły podstawowej**

opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi
w Gdańsku, Jaworznie, Krakowie, Łodzi,
Łomży, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu.

Warszawa 2015

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl
www.oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
sekretariat@oke.jaworzno.pl
www.oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl
www.oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl
www.oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
komisja@komisja.pl
www.komisja.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl
www.oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl
www.oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 52
sekretariat@oke.wroc.pl
www.oke.wroc.pl

SPIS TREŚCI

I	Informacje ogólne	7
II	Wymagania egzaminacyjne	11
III	Opis egzaminu	18
IV	Przykładowy arkusz egzaminacyjny	20
V	Przykładowe rozwiązania zadań zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym i ich ocena	34

I INFORMACJE OGÓLNE

I.1. Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (z późn. zm.) egzaminy eksternistyczne są integralną częścią zewnętrznego systemu egzaminowania. Za przygotowanie i przeprowadzanie tych egzaminów odpowiadają Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne.

Sposób przygotowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz.U. z 17 lutego 2012 r., poz. 188). Na podstawie wspomnianego aktu prawnego CKE i OKE opracowały *Procedury organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych z zakresu szkoły podstawowej dla dorosłych, gimnazjum dla dorosłych, liceum ogólnokształcącego dla dorosłych oraz zasadniczej szkoły zawodowej*.

Egzaminy eksternistyczne z zakresu szkoły podstawowej są przeprowadzane z przedmiotów, którymi są: język polski, język obcy nowożytny, historia i społeczeństwo, przyroda, matematyka, zajęcia komputerowe – zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977).

I.2. Warunki przystąpienia do egzaminów eksternistycznych

Osoba, która chce zdawać egzaminy eksternistyczne z zakresu szkoły podstawowej, powinna nie później niż na 2 miesiące przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej złożyć do jednej z ośmiu okręgowych komisji egzaminacyjnych wnioski o dopuszczenie do egzaminów zawierający:

- 1) imię (imiona) i nazwisko,
- 2) datę i miejsce urodzenia,
- 3) numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL – serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość,
- 4) adres,
- 5) wskazanie, jako typu szkoły, szkoły podstawowej.

Wniosek ten znajduje się na stronach internetowych OKE w formie załącznika do *Procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych*.

W terminie 14 dni od dnia otrzymania przez OKE wniosku zainteresowana osoba zostaje pisemnie poinformowana o wynikach postępowania kwalifikacyjnego. Od rozstrzygnięcia komisji okręgowej służy odwołanie do dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w terminie 7 dni od dnia doręczenia tego pisma. Rozstrzygnięcie dyrektora CKE jest ostateczne. W przypadku zakwalifikowania osoby do zdawania egzaminów eksternistycznych dyrektor OKE informuje ją o konieczności złożenia deklaracji oraz dowodu wniesienia opłaty za zadeklarowane egzaminy lub wniosku o zwolnienie z opłaty.

Informację o miejscach przeprowadzania egzaminów dyrektor OKE podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej okręgowej komisji egzaminacyjnej nie później niż na 15 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych zdaje egzaminy w okresie nie dłuższym niż 3 lata. W uzasadnionych wypadkach, na wniosek zdającego, dyrektor komisji okręgowej może przedłużyć okres zdawania egzaminów eksternistycznych o dwie sesje egzaminacyjne. Dyrektor komisji okręgowej na wniosek osoby, która w okresie nie dłuższym niż 3 lata od upływu okresu zdawania ponownie ubiega się o przystąpienie do egzaminów eksternistycznych, zalicza tej osobie egzaminy eksternistyczne zdane w wyżej wymienionym okresie.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych, nie później niż na 30 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej, składa dyrektorowi komisji okręgowej:

- 1) pisemną informację wskazującą przedmioty, z zakresu których zamierza zdawać egzaminy eksternistyczne w danej sesji egzaminacyjnej,
- 2) dowód wniesienia opłaty za egzaminy eksternistyczne z zakresu zajęć edukacyjnych albo wniosek o zwolnienie z opłaty.

Zdający może, w terminie 2 dni od dnia przeprowadzenia egzaminu eksternistycznego z danych zajęć edukacyjnych, zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej, jeżeli uzna, że w trakcie egzaminu zostały naruszone przepisy dotyczące jego przeprowadzania. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zastrzeżenia w terminie 7 dni od dnia ich otrzymania. Rozstrzygnięcie dyrektora komisji okręgowej jest ostateczne.

W przypadku naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu eksternistycznego, jeżeli naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik egzaminu, dyrektor komisji okręgowej, w porozumieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, ma prawo unieważnić egzamin eksternistyczny z danych zajęć edukacyjnych i zarządzić jego ponowne przeprowadzenie w następnej sesji egzaminacyjnej. Unieważnienie egzaminu może dotyczyć poszczególnych lub wszystkich zdających.

Na wniosek zdającego sprawdzony i oceniony arkusz egzaminacyjny oraz karta punktowania są udostępniane zdającemu do wglądu w miejscu i czasie określonych przez dyrektora komisji okręgowej.

I.3. Zasady dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu dla zdających z dysfunkcjami

Osoby niewidome, słabowidzące, niesłyszące, słabosłyszące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, przystępują do egzaminów eksternistycznych w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju ich niepełnosprawności. Osoby te zobowiązane są przedstawić zaświadczenie wydane przez lekarza i potwierdzające występowanie danej dysfunkcji.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminów eksternistycznych do potrzeb i możliwości wyżej wymienionych osób i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE, nie później niż do dnia 1 września roku poprzedzającego rok, w którym są przeprowadzane egzaminy eksternistyczne.

Na podstawie wydanego przez lekarza zaświadczenia potwierdzającego występowanie danej dysfunkcji oraz zgodnie ze szczegółową informacją, o której mowa powyżej, dyrektor komisji okręgowej (lub upoważniona przez niego osoba) wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu eksternistycznego do potrzeb i możliwości osoby z dysfunkcją/dysfunkcjami przystępującej do egzaminu eksternistycznego. Wyżej wymienione zaświadczenie przedkłada się dyrektorowi komisji okręgowej wraz z wnioskiem o dopuszczenie do egzaminów.

Zdający, który jest chory, może w czasie trwania egzaminu eksternistycznego korzystać ze sprzętu medycznego i leków koniecznych do stosowania w danej chorobie.

II WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

II.1. Wiadomości wstępne

Zakres wiadomości i umiejętności sprawdzanych na egzaminie eksternistycznym wyznaczają wymagania ogólne i szczegółowe, określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977).

II.2. Wymagania

Wiadomości i umiejętności przewidziane dla uczących się w szkole podstawowej opisano w podstawie programowej – zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji – w języku efektów kształcenia¹. Cele kształcenia sformułowano w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczących się wyrażono w języku wymagań szczegółowych.

II.2.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne z przedmiotu *historia i społeczeństwo w szkole podstawowej*

I. Chronologia historyczna.

Zdający posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: okres p.n.e., n.e., tysiąclecie, wiek, rok; przyporządkowuje fakty historyczne datom; oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi i umieszcza je na linii chronologicznej; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Zdający odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji; pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych.

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

III. Tworzenie narracji historycznej.

Zdający tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami; przedstawia własne stanowisko i próbuje je uzasadnić.

IV. Zainteresowanie problematyką społeczną.

Zdający ma nawyk dociekania w kontekście społecznym – zadaje pytania: „dlaczego jest tak, jak jest?” i „czy mogłoby być inaczej?”, a także próbuje odpowiedzieć na te pytania.

V. Współdziałanie w sprawach publicznych.

Zdający współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

II.2.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe z przedmiotu *historia i społeczeństwo* w szkole podstawowej

1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym. Zdający:

- 1) wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i неповtarzalność każdego człowieka;
- 2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania;
- 3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny;
- 4) wyraża opinię na temat kultywowania tradycji i gromadzenia pamiątek rodzinnych;
- 5) charakteryzuje społeczność szkolną, z uwzględnieniem praw i obowiązków uczniów;
- 6) podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego w swojej szkole;
- 7) tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe;
- 8) wyjaśnia, w czym przejawiają się uprzejmość i tolerancja;
- 9) podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania.

2. „Mała Ojczyzna”. Zdający:

- 1) opisuje swoją „małą Ojczyznę”, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze;
- 2) zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości „małej Ojczyzny”;
- 3) na przykładach omawia zakres działań oraz sposoby powoływania władz.

3. Ojczyzna. Zdający:

- 1) wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej;
- 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski;
- 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje oraz wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie.

4. Państwo. Zdający:

- 1) wyjaśnia, w czym wyraża się demokratyczny charakter państwa polskiego, używając pojęć: wolne wybory, wolność słowa, wolne media, konstytucja;
- 2) wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy, a także omawia najważniejszą funkcję każdego z tych organów w systemie politycznym;
- 3) podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane.

5. Społeczeństwo. Zdający:

- 1) wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział;
- 2) opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie;
- 3) podaje przykłady ważnych problemów współczesnej Polski, korzystając z różnych źródeł informacji (od osób dorosłych, z prasy, radia, telewizji, Internetu).

6. Wspólnota europejska. Zdający opowiada o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej, używając pojęć: Unia Europejska, europejska solidarność, stosunki międzynarodowe, a także rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej (*Oda do radości*).

7. Problemy ludzkości. Zdający:

- 1) wyjaśnia, co oznacza powiedzenie: „świat stał się mniejszy” i wskazuje przyczyny tego zjawiska;
- 2) opisuje i ocenia na przykładach wpływ techniki na środowisko naturalne i życie człowieka;
- 3) wymienia korzyści i niebezpieczeństwa korzystania z mediów elektronicznych;
- 4) opowiada o przejawach nędzy na świecie oraz formułuje własną opinię o działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe;
- 5) wyjaśnia na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie.

8. Historia jako dzieje. Zdający:

- 1) odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości;
- 2) wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
- 3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.

9. Fundamenty Europy. Zdający:

- 1) wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla wspólnoty ludzkiej;
- 2) opisuje życie w Atenach peryklejskich, używając pojęć: teatr, filozofia, bogowie olimpijscy (Zeus, Atena, Apollo), mity (Herakles, Odyseusz), olimpiada;
- 3) charakteryzuje osiągnięcia Rzymu, używając pojęć i terminów: prawo rzymskie, drogi, wodociągi;
- 4) opisuje narodziny chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianie w czasach starożytnych.

10. Państwo polskie za Piastów. Zdający:

- 1) opowiada legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie, a także rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy;
- 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I;
- 3) opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie i używając pojęć: plemię, gród, drużyna, książę;
- 4) opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postacie: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III;
- 5) wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego, umiejscawiając je w czasie;
- 6) opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, z uwzględnieniem powstania Akademii Krakowskiej i uczty u Wierzyńka.

11. Mnisi. Zdający:

- 1) opisuje klasztor średniowieczny i tryb życia mnichów, używając pojęć: zakon, reguła, ubóstwo;
- 2) charakteryzuje postać św. Franciszka z Asyżu.

12. Rycerze. Zdający:

- 1) charakteryzuje zamek średniowieczny i jego mieszkańców;
- 2) opisuje charakterystyczne cechy wzoru osobowego średniowiecznego rycerza.

13. Mieszczanie. Zdający:

- 1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie;
- 2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.

14. Chłopi. Zdający:

- 1) opisuje warunki życia na wsi średniowiecznej;
- 2) porównuje życie chłopca z życiem rycerza i mieszczanina.

15. Odkrycie Nowego Świata. Zdający:

- 1) umieszcza Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą odkrywczą wyprawę w czasie i w przestrzeni;
- 2) opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: karawela, Nowy Świat, Indianie, broń palna;
- 3) wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i dla Ameryki.

16. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie. Zdający:

- 1) opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: uczony, astronom, odkrycie naukowe;
- 2) opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika; wyjaśnia, co znaczy powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”.

17. Jadwiga i Jagiełło. Zdający:

- 1) wskazuje na mapie Wielkie Księstwo Litewskie;
- 2) wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej;
- 3) charakteryzuje osobę Jadwigi i wymienia jej zasługi dla kultury polskiej;
- 4) opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem.

18. Dwór Jagiellonów. Zdający opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania Zygmunta, używając pojęć: dwór, paziowie, komnata, arras.

19. Polski szlachcic. Zdający:

- 1) charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa, używając pojęć: sejm, sejmik, pospolite ruszenie;
- 2) opisuje działalność gospodarczą polskiej szlachty, używając pojęć: folwark, pańszczyzna, kmiecie, spichlerz, spław rzeczny – Wisłą do Gdańska.

20. Rzeczpospolita Obojga Narodów. Zdający:

- 1) wyjaśnia, na czym polegała unia lubelska, i wskazuje na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów;
- 2) opisuje, w jaki sposób dokonywano wyboru króla, używając pojęć: elekcja, pole elekcyjne, koronacja.

21. Rzeczpospolita w XVII w. Zdający:

- 1) sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, z uwzględnieniem obrony Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego;
- 2) sytuuje w czasie i opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego, używając pojęć: oblężenie, odsiecz, sułtan, husaria.

22. Upadek I Rzeczypospolitej. Zdający:

- 1) podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, z uwzględnieniem *Konstytucji 3 maja*;
- 2) omawia i sytuuje w czasie wydarzenia powstania kościuszkowskiego, używając pojęć: naczelnik powstania, przysięga Kościuszki, kosynierzy;
- 3) wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku państwa polskiego, podaje datę III rozbioru.

23. Formy walki o niepodległość. Zdający:

- 1) umiejscawia w czasie powstanie listopadowe i powstanie styczniowe;
- 2) wymienia cele walki powstańców oraz przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniach;
- 3) omawia, na wybranym przykładzie, walkę o język polski w nauczaniu;
- 4) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla rozwoju kultury polskiej: Jana Matejki, Stanisława Moniuszki, Henryka Sienkiewicza i Stanisława Wyspiańskiego.

24. Życie na emigracji. Zdający:

- 1) wskazuje na mapie państwa, które przyjęły najwięcej emigrantów z ziem polskich;
- 2) rozróżnia emigrację polityczną i zarobkową;
- 3) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla kultury polskiej: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej.

25. Miasto przemysłowe. Zdający:

- 1) opowiada o rozwoju uprzemysłowienia w XIX w., używając pojęć: maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf, fabryka;
- 2) wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione miasta na ziemiach polskich;
- 3) rozróżnia rzemieślnicze i fabryczne (maszynowe) formy produkcji;
- 4) opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce.

26. Odrodzenie państwa polskiego. Zdający:

- 1) wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej oraz wymienia jej sąsiadów;
- 2) wymienia czynniki decydujące o odzyskaniu niepodległości przez Polskę;
- 3) zbiera informacje o zasługach Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego dla państwa polskiego.

27. Polska w okresie II wojnie światowej. Zdający:

- 1) wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę;
- 2) podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych;
- 3) charakteryzuje życie ludności na okupowanych terytoriach Polski, z uwzględnieniem losów ludności żydowskiej;
- 4) omawia formy oporu społeczeństwa wobec okupantów;
- 5) opisuje postawę ludności cywilnej i żołnierzy powstańczej Warszawy.

28. Polska Rzeczpospolita Ludowa. Zdający:

- 1) wskazuje na mapie granice Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i wymienia jej sąsiadów;
- 2) opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna.

29. Solidarność i powstanie III Rzeczypospolitej. Zdający:

- 1) wskazuje na mapie III Rzeczpospolitą i jej sąsiadów;
- 2) opisuje powstanie i działania Solidarności, używając określeń: strajk, walka bez przemocy, stan wojenny, „Okrągły Stół”;
- 3) wyjaśnia, jakie najważniejsze zmiany zaszły w Polsce w 1989 r.

III OPIS EGZAMINU

III.1. Forma i zakres egzaminu

Egzamin eksternistyczny z zakresu szkoły podstawowej z przedmiotu *historia i społeczeństwo* jest egzaminem pisemnym, sprawdzającym wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej, przytoczone w rozdziale II *Wymagania egzaminacyjne* niniejszego informatora. Osoba przystępująca do egzaminu rozwiązuje zadania zawarte w jednym arkuszu egzaminacyjnym.

III.2. Czas trwania egzaminu

Egzamin trwa **90** minut.

III.3. Arkusz egzaminacyjny

Arkusz egzaminacyjny z przedmiotu *historia i społeczeństwo* tworzą zadania sprawdzające opanowanie wiadomości i umiejętności z zakresu chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej oraz tworzenia narracji historycznej. Zadania mogą też odwoływać się do problematyki społecznej i spraw publicznych.

Podstawą konstrukcji zadań sprawdzających są różnego rodzaju źródła historyczne: mapy, fragmenty tekstów publicystycznych, popularnonaukowych, wykresy, tabele, ilustracje.

Arkusz egzaminacyjny z *historii i społeczeństwa* składa się z różnego rodzaju zadań zamkniętych i otwartych.

Wśród zadań zamkniętych mogą wystąpić:

- zadania wyboru wielokrotnego – zdający wybiera poprawną odpowiedź spośród kilku podanych propozycji;
- zadania typu „prawda/fałsz” – zdający stwierdza prawdziwość lub fałsz informacji, danych, sformułowań itp. zawartych w zadaniu;
- zadania na dobieranie – zdający łączy ze sobą (przyporządkowuje do siebie) odpowiednie elementy (np. definicje, fragmenty tekstu, informacje, wyjaśnienia).

Wśród zadań otwartych mogą wystąpić:

- zadania z luką – zdający wstawia odpowiednie słowo, wyrażenie, zdanie, oznaczenie itp., np. jako uzupełnienie zdania, fragmentu tekstu;
- zadania krótkiej odpowiedzi – zdający formułuje odpowiedź w formie jednego lub kilku wyrazów bądź zdań.

W arkuszu egzaminacyjnym obok numeru każdego zadania podano maksymalną liczbę punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.

III.4. Zasady rozwiązywania i zapisu rozwiązań

Zdający rozwiązuje zadania bezpośrednio w arkuszu egzaminacyjnym.

Ostatnia strona arkusza egzaminacyjnego jest przeznaczona na brudnopis.

III.5. Zasady sprawdzania i oceniania arkusza egzaminacyjnego

Za organizację procesu sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych odpowiadają okręgowe komisje egzaminacyjne. Rozwiązania zadań przez zdających sprawdzają i oceniają zewnętrzni egzaminatorzy powoływani przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Rozwiązania zadań oceniane są przez egzaminatorów na podstawie szczegółowych kryteriów jednolitych w całym kraju.

Ocenie podlegają tylko te fragmenty pracy, które dotyczą pytań/poleceń. Komentarze, nawet poprawne, wykraczające poza zakres pytań/poleceń, nie podlegają ocenie.

W zadaniach krótkiej odpowiedzi, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się go wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną; jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech, danych itp.), niż wynika to z polecenia w zadaniu, to ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), o ilu mówi polecenie.

Jeśli w zadaniu krótkiej odpowiedzi, oprócz poprawnej odpowiedzi, dodatkowo podano odpowiedź (informację) błędną, sprzeczną z odpowiedzią poprawną, za rozwiązanie zadania nie przyznaje się punktów.

Zapisy w brudnopisie nie są oceniane.

Zadania egzaminacyjne ujęte w arkuszach egzaminacyjnych są oceniane w skali punktowej. Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych przedmiotów są wyrażane w stopniach według skali stopni szkolnych – od 1 do 6. Przeliczenia liczby punktów uzyskanych na egzaminie eksternistycznym z danego przedmiotu na stopień szkolny dokonuje się w następujący sposób:

- stopień celujący (6) – od 93% do 100% punktów;
- stopień bardzo dobry (5) – od 78% do 92% punktów;
- stopień dobry (4) – od 62% do 77% punktów;
- stopień dostateczny (3) – od 46% do 61% punktów;
- stopień dopuszczający (2) – od 30% do 45% punktów;
- stopień niedostateczny (1) – poniżej 30% punktów.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych zajęć edukacyjnych ustala komisja okręgowa na podstawie liczby punktów przyznanych przez egzaminatorów sprawdzających i oceniających dany arkusz egzaminacyjny.

Zdający zdał egzamin eksternistyczny z danego przedmiotu, jeżeli uzyskał z tego egzaminu ocenę wyższą od niedostatecznej.

Wynik egzaminu – wyrażony w skali stopni szkolnych – odnotowuje się na świadectwie ukończenia szkoły wydawanym przez właściwą okręgową komisję egzaminacyjną.

IV PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

W tym rozdziale prezentujemy **przykładowy** arkusz egzaminacyjny. Zawiera on instrukcję dla zdającego oraz zestaw zadań egzaminacyjnych.

W rozdziale V informatora zamieszczono przykładowe odpowiedzi zdających, kryteria oceniania zadań oraz komentarze.

Arkusze zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny
© CKE 2013

PESEL (wpisuje zdający)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PHS-A1-153

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z HISTORII I SPOŁECZEŃSTWA

SZKOŁA PODSTAWOWA

Czas pracy: 90 minut

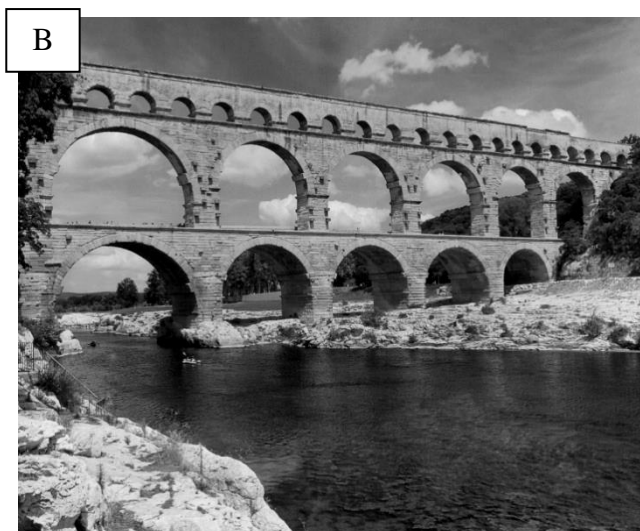
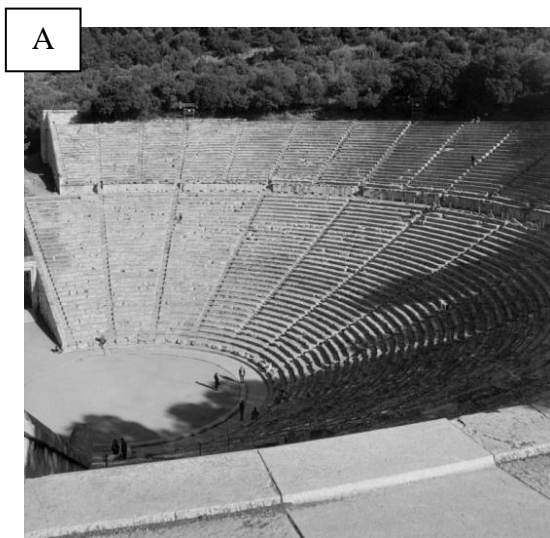
Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron (zadania 1–25). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Na karcie punktowania wpisz swój PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Pamiętaj, że w przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania prawidłowego przebiegu egzaminu w sposób, który utrudnia pracę pozostałym osobom zdającym, przewodniczący zespołu nadzorującego przerywa i unieważnia egzamin eksternistyczny.

Życzymy powodzenia!

Zadanie 1. (2 pkt)

Podaj nazwy budowli przedstawionych na ilustracjach A i B, charakterystycznych dla starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu.

A – B –

Źródło: *Historia sztuki*, Warszawa 2009, t. 2, s. 9 oraz t. 3, s. 140.

Tekst źródłowy do zadań 2–4.

Święty [Wojciech] męczennik, płonąć ogniem miłości i pragnieniem głoszenia wiary, skoro spostrzegł, że już nieco rozkrzewiła się w Polsce wiara i wzrósł Kościół święty, bez trwogi udał się do Prus i tam męczeństwem dopełnił swego zawodu. Później zaś ciało jego Bolesław wykupił na wagę złota od owych Prusów i umieścił [je] z należytą czcią w siedzibie metropolitalnej w Gnieźnie.

Równie i to uważamy za godne przekazania pamięci, że za jego czasów cesarz Otto (...) przybył do [grobu] św. Wojciecha dla modlitwy i pojednania, a zarazem w celu poznania sławnego Bolesława.

Źródło: Anonim, tzw. Gall, *Kronika polska*, Wrocław 1982, s. 18 i 19.

Zadanie 2. (2 pkt)

2.1. Podaj nazwę wydarzenia historycznego przedstawionego w tekście źródłowym, w którym uczestniczył Otton III.

.....

2.2. Podaj jedną ze wskazanych w tekście przyczyn przybycia cesarza do państwa polskiego.

.....

Zadanie 3. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Św. Wojciech poniósł śmierć na terytorium

- A. Prus.
- B. Pomorza.
- C. Mazowsza.
- D. Wielkopolski.

Zadanie 4. (1 pkt)

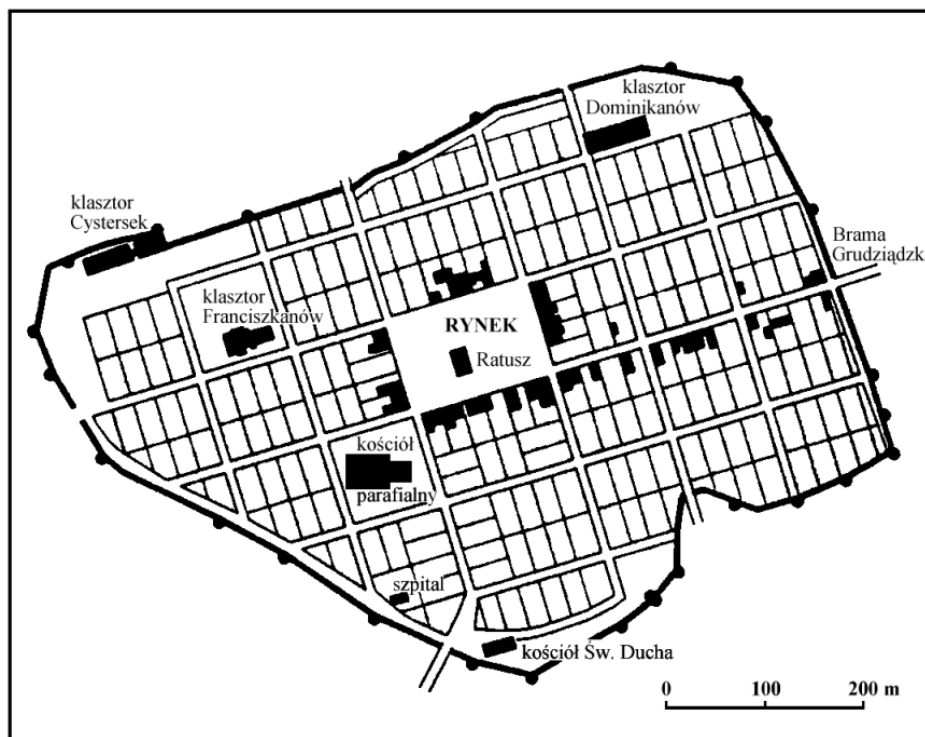
Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Śmierć św. Wojciecha nastąpiła podczas panowania

- A. Mieszka I.
- B. Bolesława Chrobrego.
- C. Kazimierza Wielkiego.
- D. Władysława Jagiełły.

Ilustracja do zadania 5.

Plan Chełmna

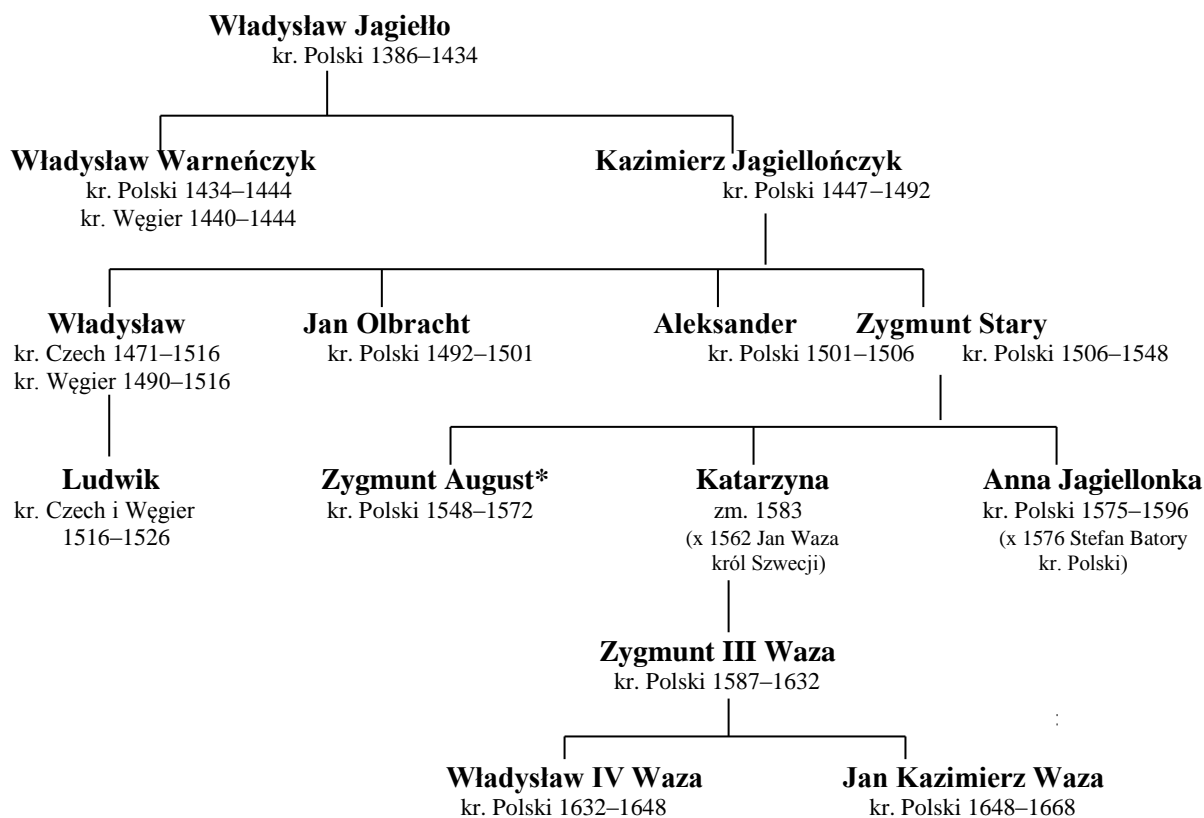
Na podstawie: H. Manikowska, J. Tazbir, *Historia. Średniowiecze*, Warszawa 1988, s.135.

Zadanie 5. (2 pkt)

Korzystając z ilustracji, wymień dwie charakterystyczne cechy średniowiecznego miasta.

-
-

Tablica genealogiczna do zadań 6–8.

* Zygmunt August został koronowany w 1530 r.

kr. – król zm. – zmarła x – zamężna, ożeniony

Na podstawie: *Polska na przestrzeni wieków*, praca zbiorowa pod red. J. Tazbira, Warszawa 1995, s. 738.

Zadanie 6. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Władysław Jagiello dla Zygmunta Starego był

- A. ojcem.
- B. wujem.
- C. bratem.
- D. dziadkiem.

Zadanie 7. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

W XVII wieku w Polsce panował

- A. Kazimierz Jagiellończyk.
- B. Aleksander Jagiellończyk.
- C. Zygmunt August.
- D. Zygmunt III Waza.

Zadanie 8. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Dynastia Wazów panowała w Polsce

- A. 65 lat.
- B. 81 lat.
- C. 125 lat.
- D. 186 lat.

Zadanie 9. (3 pkt)

Do podanych biogramów przyporządkuj właściwe im osoby. Uzupełnij tabelę, wpisując imię i nazwisko postaci historycznej.

Stefan Czarniecki Tadeusz Kościuszko Jan Sobieski Stanisław August Poniatowski

Fragment biografii	Postać
Król Polski. Podczas jego panowania doszło do uchwalenia Konstytucji 3 maja. Ostatni władca Rzeczypospolitej Obojga Narodów.	
Wybitny dowódca. Brał udział w walkach potopu szwedzkiego. Jego postać upamiętniają słowa hymnu narodowego.	
Król Polski. W czasie najazdu Turków na Austrię wyruszył pod Wiedeń, gdzie odniósł świetne zwycięstwo.	

Na podstawie: B. Snoch, *Szkolny słownik historii Polski*, Warszawa 1995, s.120–121.

Tabela do zadań 10–11.

Terytorium Rzeczypospolitej zagarnięte przez państwa zaborcze

Państwa zaborcze	I rozbiór 1772 r.	II rozbiór 1793 r.	III rozbiór 1795 r.
	w tysiącach km ²		
Rosja	92	250	120
Prusy	36	57	48
Austria	83	–	47

Źródło: *Historia Polski w liczbach*, t. I, Warszawa 2003, s.23.

Zadanie 10. (1 pkt)

Podaj nazwę państwa, które podczas rozbiorów Polski zajęło największy obszar Rzeczypospolitej.

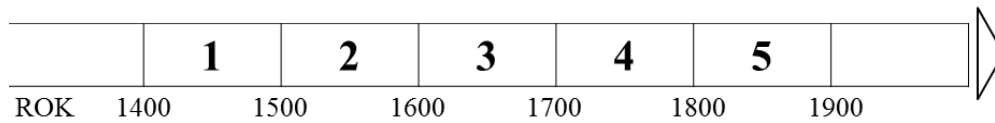
.....

Zadanie 11. (1 pkt)

Podaj nazwę państwa, które nie uczestniczyło we wszystkich rozbiorach Polski.

.....

Linia chronologiczna do zadania 12.

Zadanie 12. (3 pkt)

Określ, kiedy rozegrały się podane wydarzenia. Do każdego dopisz numer, którym na linii chronologicznej oznaczono odpowiadający mu okres.

powstanie styczniowe –

powstanie kościuszkowskie –

unia polsko–litewska w Lublinie –

Zadanie 13. (2 pkt)

Do każdej z podanych dat świąt państwowych w Polsce dopisz nazwę wydarzenia historycznego, które ta data upamiętnia.

3 maja –

11 listopada –

Ilustracje i teksty do zadania 14.

Ilustracja A.

Pomnik upamiętnia wybitnego polskiego naukowca żyjącego na przełomie XV i XVI wieku, autora dzieła *O obrotach sfer niebieskich*.

Źródło: <http://arekbiały.republika.pl>

Ilustracja B.

Pomnik upamiętnia wybitnego polskiego kompozytora żyjącego w XIX wieku, określanego *poetą fortepianu*.

Źródło: <http://arekbiały.republika.pl>

Zadanie 14. (2 pkt)

Podaj imię i nazwisko postaci historycznej, którą upamiętnia pomnik przedstawiony na ilustracji A i B.

Ilustracja A –

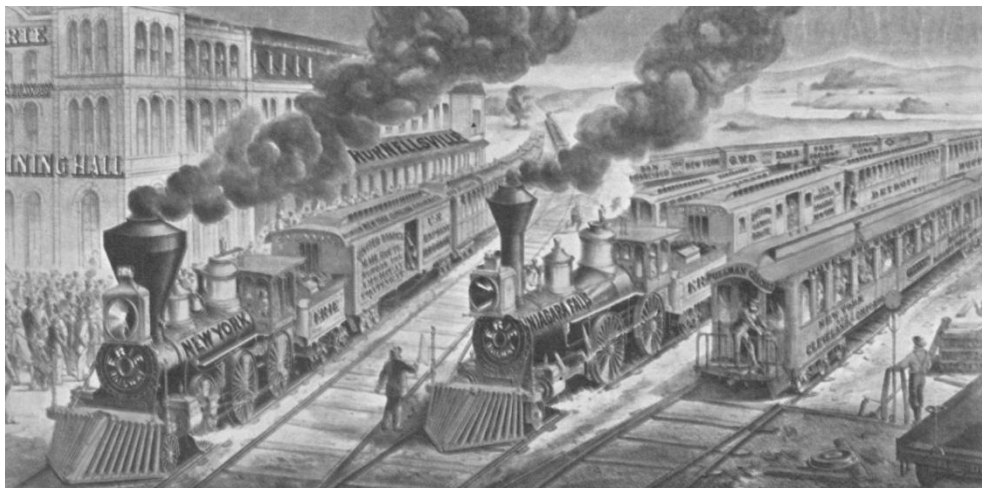
Ilustracja B –

Ilustracje do zadań 15 i 16.

Ilustracja A. *Fonograf Edisona*

Ilustracja B. *Pociągi na dworcu kolejowym w Stanach Zjednoczonych*

Źródło: J. M. Roberts, *Ilustrowana historia świata. Wieki pary i atomu*, Łódź 1991, s. 33 i 41.

Zadanie 15. (1 pkt)

Podaj wiek, w którym powstały wynalazki przedstawione na ilustracjach.

.....

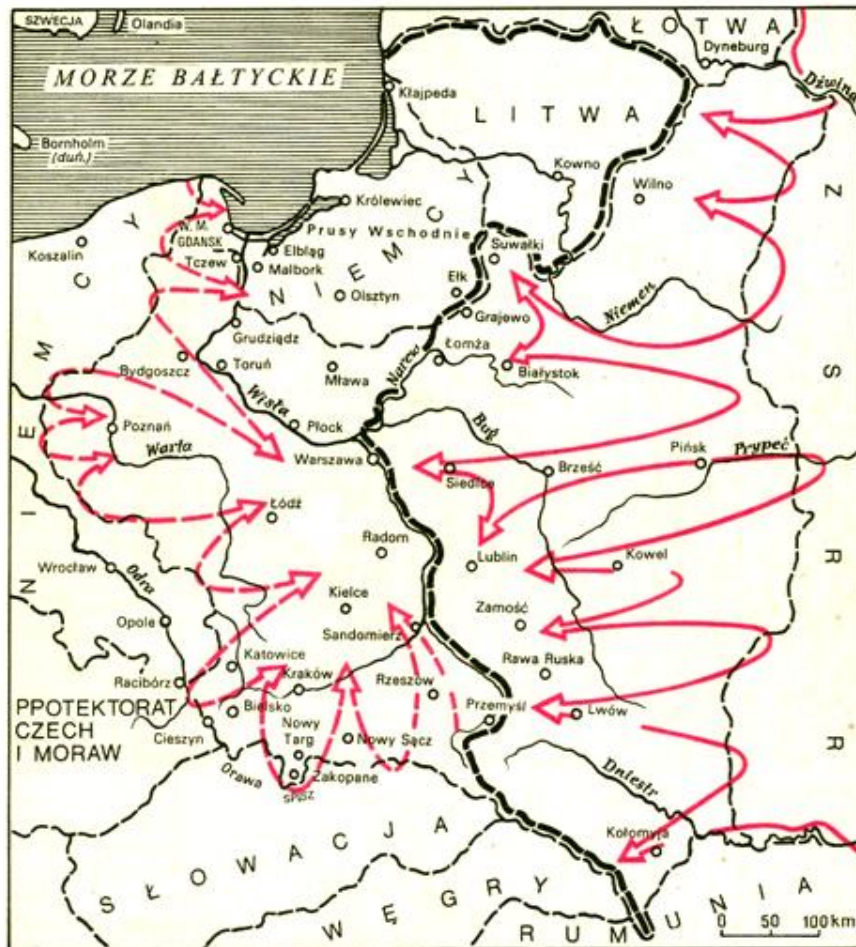
Zadanie 16. (1 pkt)

Czy o przedstawionych wynalazkach można powiedzieć, że dzięki nim świat stał się mniejszy? Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do jednej ilustracji.

.....
.....
.....

Mapa do zadania 17.

Plan inwazji na Polskę w 1939 roku

Na podstawie: A. L. Szcześniak, *Historia 1918-1939*, Warszawa 1992, s. 179.

Zadanie 17. (1 pkt)

Wymień nazwy dwóch państw, które we wrześniu 1939 roku dokonały agresji na Polskę.

-
-

Zadanie 18. (2 pkt)

Wśród wymienionych wydarzeń wskaż wydarzenie chronologicznie pierwsze i oznacz je literą P oraz wydarzenie chronologicznie ostatnie, oznaczając je literą O.

wprowadzenie stanu wojennego w Polsce	
wybór Karola Wojtyły na papieża	
obrazy Okrągłego Stołu	
przystąpienie Polski do Unii Europejskiej	

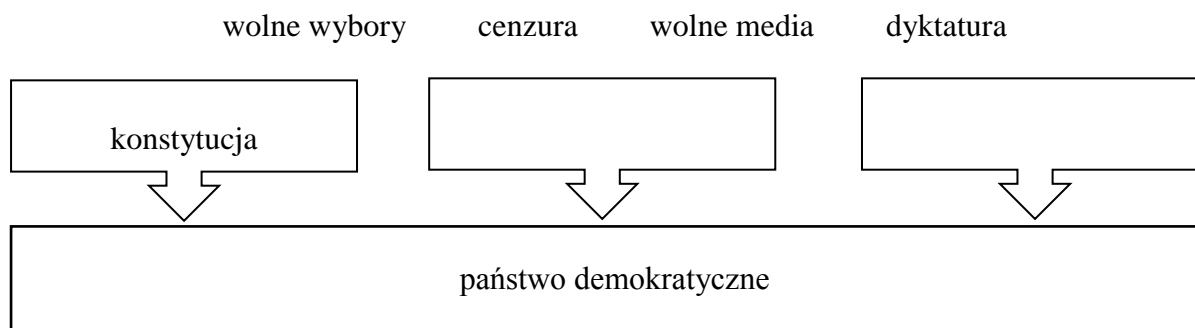
Zadanie 19. (1 pkt)

Zaznacz szereg, w którym podano nazwiska polskich laureatów Nagrody Nobla nagrodzonych po II wojnie światowej.

- A. Henryk Sienkiewicz, Lech Wałęsa, Czesław Miłosz
- B. Lech Wałęsa, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska
- C. Maria Skłodowska-Curie, Henryk Sienkiewicz, Czesław Miłosz
- D. Władysław Reymont, Lech Wałęsa, Maria Skłodowska-Curie

Zadanie 20. (1 pkt)

Uzupełnij schemat, wpisując pojęcia charakteryzujące państwo demokratyczne. Odpowiedzi wybierz spośród podanych.

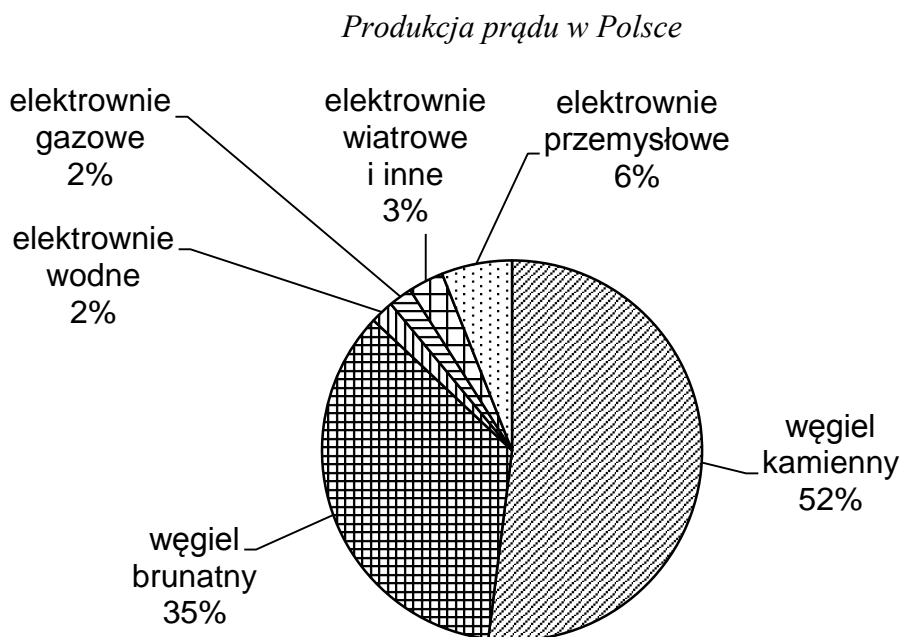

Zadanie 21. (2 pkt)

Do każdego z opisów dobierz odpowiadające mu pojęcie. Odpowiedzi wybierz spośród podanych.

ojczyzna	ród	obywatel	naród
Osoba związana z państwem trwałym węzłem prawnym, mająca określone uprawnienia i obowiązki zagwarantowane przez prawo i konstytucję.	Kraj, w którym się ktoś urodził, którego jest obywatelem lub z którym jest związany więzią narodową.	Grupa oparta na wspólnocie krwi, obejmująca rodziny wywodzące swe pochodzenie od wspólnego przodka.	

Wykres do zadania 22 i 23.

Źródło: I. Sudak, *Ile płacić za zielony prąd*, Gazeta Wyborcza, 9.04.2014, s. 20.

Zadanie 22. (2 pkt)

Podaj nazwę surowca, którego wykorzystuje się najczęściej przy wytwarzaniu energii elektrycznej w Polsce; wyjaśnij tego przyczynę.

surowiec –

przyczyna –

.....

Zadanie 23. (1 pkt)

Podaj, jakiego typu elektrowni powinno powstawać w Polsce więcej, jeśli chcemy dbać o środowisko naturalne.

.....

.....

.....

Tekst źródłowy do zadania 24.

Fragmety Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 120.

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. (...)

Art. 146.

1. Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Do Rady Ministrów należą sprawy polityki państwa nie zastrzeżone dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego.

Art. 183.

1. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania.

Zadanie 24. (2 pkt)

Do każdego rodzaju władzy dobierz właściwy organ, wymieniony w przytoczonym fragmencie Konstytucji RP.

władza ustawodawcza –

władza wykonawcza –

władza sądownicza –

Zadanie 25. (3 pkt)

Czy Polska jest państwem demokratycznym? Uzasadnij odpowiedź, podając trzy argumenty.

Odpowiedź:

Argumenty:

▪

.....

▪

.....

▪

.....

BRUDNOPIS

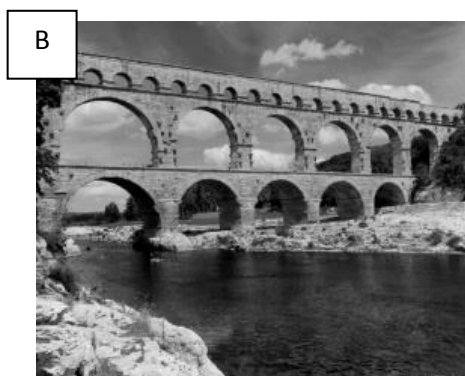
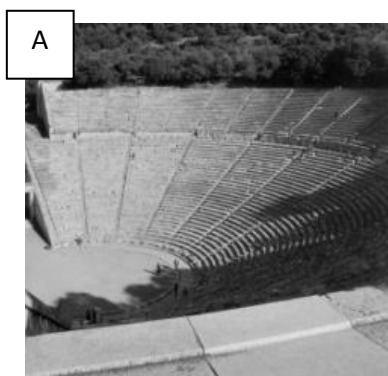
V PRZYKŁADOWE ROZWIĄZANIA ZADAŃ ZAMIESZCZONYCH W ARKUSZU EGZAMINACYJNYM I ICH OCENA

Uwaga:

Przykładowe wypowiedzi zdających są wiernymi cytatami z arkuszy egzaminacyjnych i mogą zawierać błędy.

Zadanie 1. (2 pkt)

Podaj nazwy budowli przedstawionych na ilustracjach A i B, charakterystycznych dla starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu.

Źródło: *Historia sztuki*, Warszawa 2009, t. 2, s. 9 oraz t. 3, s. 140.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A – teatr / amfiteatr B – akwedukt / lub wodociąg	Na ilustracjach przedstawiono budowle typowe dla starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu. Aby prawidłowo wykonać zadanie, zdający powinien na ilustracji: A. rozpoznać charakterystyczne cechy teatru greckiego: miejsca przeznaczone dla widowni, najczęściej wzniesione na zboczu góry, miejsce przeznaczone na występy chóru, aktorów, tancerzy (orchestra); B. rozpoznać charakterystyczne cechy akweduktu rzymskiego, np. linię arkad, umożliwiającą przesyłanie wody z odległych terenów. Zdający może zauważyć też materiał, z którego została wykonana budowla. Zadający otrzymuje 1 punkt za każdą rozpoznaną budowlę.

Tekst źródłowy do zadań 2–4.

Święty [Wojciech] męczennik, płonąć ogniem miłości i pragnieniem głoszenia wiary, skoro spostrzegł, że już nieco rozkrzewiła się w Polsce wiara i wzrósł Kościół święty, bez trwogi udał się do Prus i tam męczeństwem dopełnił swego zawodu. Później zaś ciało jego Bolesław wykupił na wagę złota od owych Prusów i umieścił [je] z należytą czcią w siedzibie metropolitalnej w Gnieźnie.

Równie i to uważamy za godne przekazania pamięci, że za jego czasów cesarz Otto (...) przybył do [grobu] św. Wojciecha dla modlitwy i pojednania, a zarazem w celu poznania sławnego Bolesława.

Źródło: Anonim, tzw. Gall, *Kronika polska*, Wrocław 1982, s. 18 i 19.

Zadanie 2. (2 pkt)

2.1. Podaj nazwę wydarzenia historycznego przedstawionego w tekście źródłowym, w którym uczestniczył Otton III.

2.2. Podaj jedną ze wskazanych w tekście przyczyn przybycia cesarza do państwa polskiego.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
2.1. zjazd gnieźnieński 2.2. Przyczyna (przykładowe odpowiedzi): - Otton III przybył do Gniezna, aby poznać księcia Bolesława Chrobrego. - Przybycie / pielgrzymka cesarza Ottona III podyktowana była względami religijnymi (przybył w celu oddania czci świętemu Wojciechowi).	Zdający powinien uogólnić informacje zawarte w tekście źródłowym i powiązać je ze zjazdem gnieźnieńskim. W tekście podano dwie przyczyny przybycia cesarza Ottona III do Gniezna. Zadaniem zdającego jest wyszukać jedną z nich. Za podanie nazwy wydarzenia historycznego oraz za wskazanie przyczyny przybycia do Gniezna Ottona III zdający otrzymuje po 1 punkcie.

Zadanie 3. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Św. Wojciech poniósł śmierć na terytorium

A. Prus.

B. Pomorza.

C. Mazowsza.

D. Wielkopolski.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. Prus.	Zdający powinien udzielić prawidłowej odpowiedzi na podstawie posiadanej wiedzy lub analizy tekstu źródłowego, w którym podano okoliczności śmierci świętego Wojciech. Za prawidłowe wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 4. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

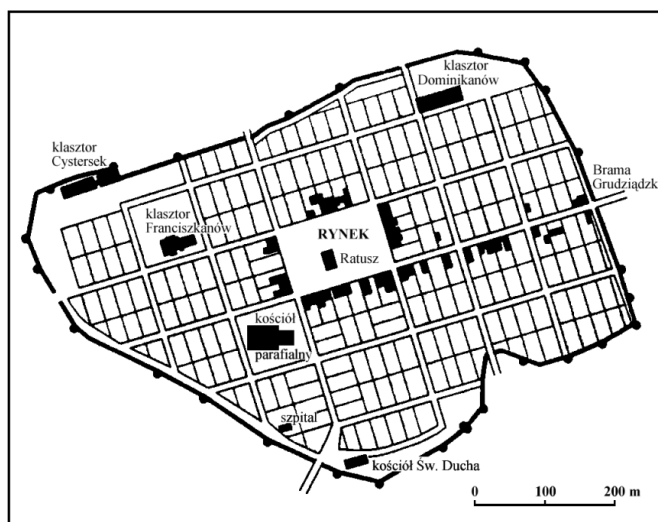
Śmierć św. Wojciecha nastąpiła podczas panowania

- A. Mieszka I.
- B. Bolesława Chrobrego.
- C. Kazimierza Wielkiego.
- D. Władysława Jagiełły.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
B. Bolesława Chrobrego.	Zdający powinien udzielić prawidłowej odpowiedzi na podstawie posiadanej wiedzy lub analizy tekstu źródłowego, w którym dwukrotnie wymieniono imię władcy Polski. Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Ilustracja do zadania 5.

Plan Chełmna

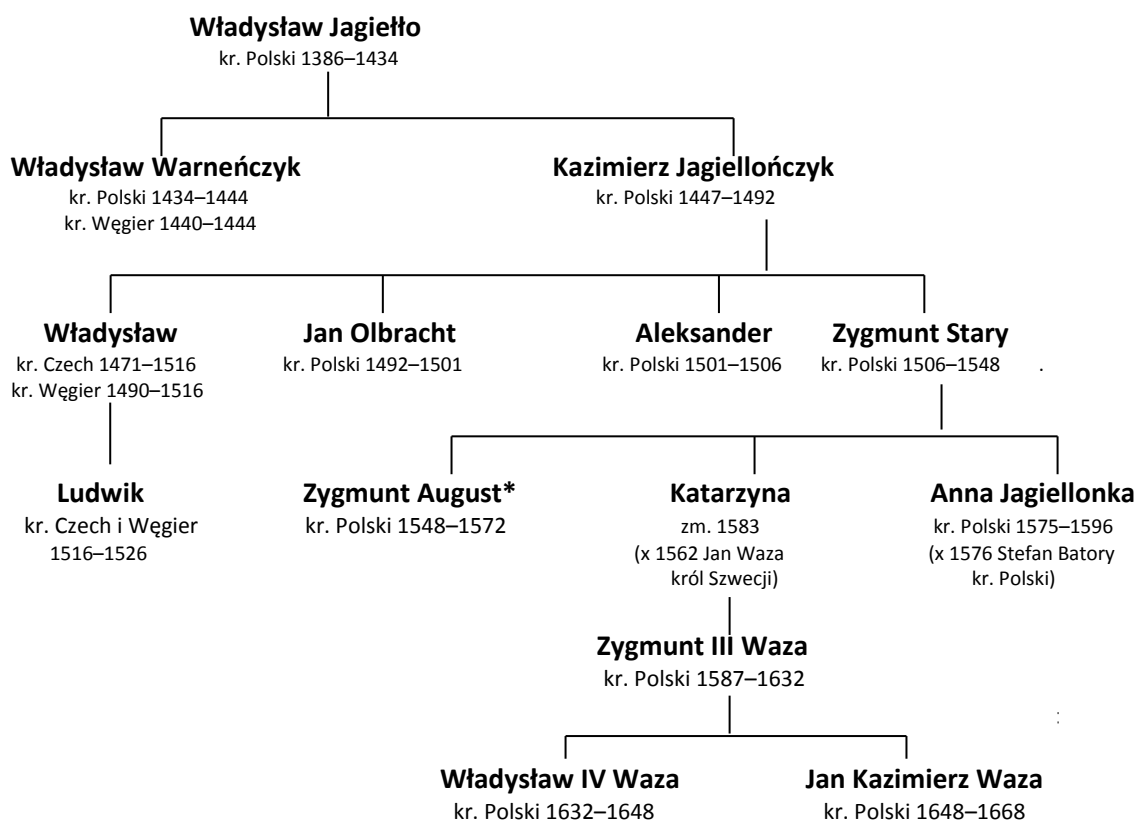
Źródło: H. Manikowska, J. Tazbir, *Historia. Średniowiecze*, Warszawa 1988, s. 135.

Zadanie 5. (2 pkt)

Korzystając z ilustracji, wymień dwie charakterystyczne cechy średniowiecznego miasta.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<p>Przykładowe odpowiedzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czworokątny, centralnie położony rynek; - ratusz wzniesiony w centrum miasta; - ulice przecinające się pod kątem prostym; - uporządkowany układ miasta (regularny układ ulic); - miasto otoczone murami. 	<p>Zadaniem zdającego jest podanie na podstawie planu dwóch typowych cech średniowiecznego miasta.</p> <p>Za prawidłowe wykonanie zadania zdający otrzymuje maksymalnie 2 punkty – po 1 punkcie za każdą poprawną odpowiedź.</p>

Tablica genealogiczna do zadań 6–8.

* Zygmunt August został koronowany w 1530 r.

kr. – król zm. – zmarła x – zamężna, ożeniony

Na podstawie: *Polska na przestrzeni wieków*, praca zbiorowa pod red. J. Tazbira, Warszawa 1995, s. 738.

Zadanie 6. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Władysław Jagiełło dla Zygmunta Starego był

- A. ojcem.
- B. wujem.
- C. bratem.
- D. dziadkiem.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. dziadkiem.	Wykonanie zadania wymaga umiejętności analizy tablicy genealogicznej, odszukiwania i prawidłowego nazywania powiązań rodzinnych (związków pokrewieństwa). Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 7. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

W XVII wieku w Polsce panował

- A. Kazimierz Jagiellończyk.
- B. Aleksander Jagiellończyk.
- C. Zygmunt August.
- D. Zygmunt III Waza.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. Zygmunt III Waza.	Wykonanie zadania wymaga prawidłowego posługiwania się chronologią historyczną (umiejętność określania wieków), a także umiejętności odczytywania informacji zawartych w tablicy genealogicznej. Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 8. (1 pkt)

Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Dynastia Wazów panowała w Polsce

- A. 65 lat.
- B. 81 lat.
- C. 125 lat.
- D. 186 lat.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
B. 81 lat.	Wykonanie zadania wymaga prawidłowego posługiwania się chronologią historyczną (umiejętność obliczania upływu czasu między wydarzeniami historycznymi), a także umiejętności odczytywania informacji zawartych w tablicy genealogicznej. Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 9. (3 pkt)

Do podanych biogramów przyporządkuj właściwe im osoby. Uzupełnij tabelę, wpisując imię i nazwisko postaci historycznej.

Stefan Czarniecki Tadeusz Kościuszko Jan Sobieski Stanisław August Poniatowski

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania	
Aby poprawnie rozwiązać zadanie, zdający powinien znać podstawowe fakty z historii Polski XVII-XVIII wieku. Za poprawną identyfikację każdej opisanej postaci zdający otrzymuje 1 punkt.		
Król Polski. Podczas jego panowania doszło do ustanowienia Konstytucji 3 maja. Ostatni władca Rzeczypospolitej Obojga Narodów.	Stanisław August Poniatowski	Tekst zawiera trzy informacje umożliwiające prawidłową identyfikację postaci, w tym dwie odnoszące się bezpośrednio do osoby Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Wybitny dowódca. Brał udział w walkach potopu szwedzkiego. Jego postać upamiętniają słowa hymnu narodowego.	Stefan Czarniecki	Tekst zawiera trzy informacje umożliwiające identyfikację postaci Stefana Czarnieckiego.
Król Polski. W czasie najazdu Turków na Austrię wyruszył pod Wiedeń, gdzie odniósł świetne zwycięstwo.	Jan Sobieski	Tekst zawiera informacje o odsieczy wiedeńskiej, która stanowi podstawę identyfikacji postaci Jana III Sobieskiego.

Tabela do zadań 10–11.

Terytorium Rzeczypospolitej zagarnięte przez państwa zaborcze

Państwa zaborcze	I rozbiór 1772 r.	II rozbiór 1793 r.	III rozbiór 1795 r.
	w tysiącach km ²		
Rosja	92	250	120
Prusy	36	57	48
Austria	83	–	47

Źródło: *Historia Polski w liczbach*, t. I, Warszawa 2003, s.23.

Zadanie 10. (1 pkt)

Podaj nazwę państwa, które podczas rozbiorów Polski zajęło największy obszar Rzeczypospolitej.

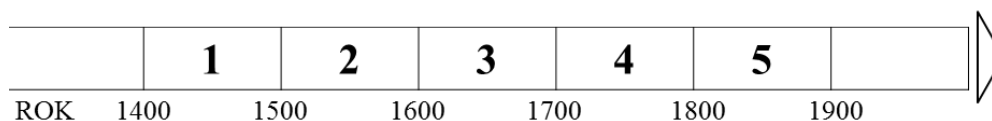
Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Rosja	<p>Tabela zawiera podstawowe informacje dotyczące rozbiorów Polski:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nazwy państw zaborczych; - określenia czasu – lata, w których dokonano kolejnych rozbiorów; - wielkość zajętego terytorium. <p>Zadaniem zdającego jest analiza informacji zawartych w tabeli w celu określenia, które państwo zajęło największy obszar Rzeczypospolitej.</p> <p>Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.</p>

Zadanie 11. (1 pkt)

Podaj nazwę państwa, które nie uczestniczyło we wszystkich rozbiorach Polski.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Austria	Zadaniem zdającego jest odczytanie informacji zawartych w tabeli i wskazanie państwa, które nie uczestniczyło w jednym z rozbiorów Polski (Austria nie brała udziału w drugim rozbiorze). Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Linia chronologiczna do zadania 12.

Zadanie 12. (3 pkt)

Określ, kiedy rozegrały się podane wydarzenia. Do każdego dopisz numer, którym na linii chronologicznej oznaczono odpowiadający mu okres.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
powstanie styczniowe – 5 powstanie kościuszkowskie – 4 unia polsko–litewska w Lublinie – 2	Na osi pokazującej upływ czasu od XV wieku do wieku XX zdający powinien zaznaczyć podane wydarzenia we właściwych przedziałach czasowych. Rozegrały się one w następujących latach: - powstanie styczniowe – 1863 r.; - powstanie kościuszkowskie – 1794 r.; - unia polsko–litewska w Lublinie – 1569 r. Za poprawne przyporządkowanie każdego wydarzenia zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 13. (2 pkt)

Do każdej z podanych dat świąt państwowych w Polsce dopisz nazwę wydarzenia historycznego, które ta data upamiętnia.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
3 maja – uchwalenie konstytucji podczas obrad Sejmu Wielkiego w 1791 r. 11 listopada – odzyskanie niepodległości w 1918 roku	Prawidłowe wykonanie zadania wymaga wiedzy na temat najważniejszych wydarzeń z historii Polski, które upamiętniają święta państwowe. Za poprawne przyporządkowanie każdego wydarzenia zdający otrzymuje 1 punkt. Nie jest konieczne podanie roku wydarzenia.

Ilustracje i teksty do zadania 14.

Ilustracja A.

Pomnik upamiętnia wybitnego polskiego naukowca żyjącego na przełomie XV i XVI wieku, autora dzieła *O obrotach sfer niebieskich*.

Źródło: <http://arekbiały.republika.pl>

Ilustracja B.

Pomnik upamiętnia wybitnego polskiego kompozytora żyjącego w XIX wieku, określanego *poetą fortepianu*.

Źródło: <http://arekbiały.republika.pl>

Zadanie 14. (2 pkt)

Podaj imię i nazwisko postaci historycznej, którą upamiętnia pomnik przedstawiony na ilustracji A i B.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. Mikołaj Kopernik B. Fryderyk Chopin/Szopen	Ilustracje przedstawiają pomniki dwóch wybitnych Polaków – dzieła, które stały się symbolami identyfikacji narodowej. Rozpoznanie postaci ułatwiają zamieszczone teksty źródłowe zawierające dwie istotne informacje: - określenie czasu; - osiągnięcia przedstawionych postaci. Za każdą poprawną identyfikację osoby uwiecznionej na pomniku zdający otrzymuje 1 punkt.

Ilustracje do zadań 15. i 16.

Ilustracja A. *Fonograf Edisona*

Ilustracja B. *Pociągi na dworcu kolejowym w Stanach Zjednoczonych*

Źródło: J. M. Roberts, *Ilustrowana historia świata. Wieki pary i atomu*, Łódź 1991, s. 33 i 41.

Zadanie 15. (1 pkt)

Podaj wiek, w którym powstały wynalazki przedstawione na ilustracjach.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
XIX wiek	Na ilustracjach przedstawiono dwa wynalazki (ich nazwy podano nad ilustracjami), które zrewolucjonizowały ówczesny świat. Zadaniem zdającego jest umiejscowienie przedstawionych wynalazków w czasie. Za poprawną odpowiedź zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 16. (1 pkt)

Czy o przedstawionych wynalazkach można powiedzieć, że dzięki nim *świat stał się mniejszy*? Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do jednej ilustracji.

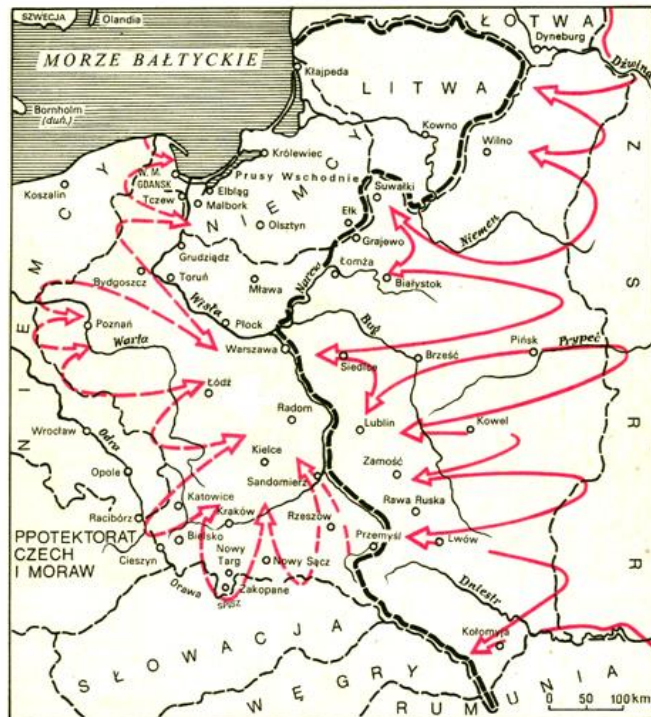
Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania.
Przykładowy zapis odpowiedzi: Zdający A <i>Dzięki wynalezieniu fonografu wiadomości można było przesyłać do odległych miejsc natychmiast po ich powstaniu, więc można powiedzieć, że dzięki niemu świat stał się mniejszy.</i>	Zadaniem zdającego jest dostrzeżenie związku przedstawionych na ilustracji wynalazków z rewolucyjnymi zmianami w pojmowaniu przestrzeni i czasu. Zdający powinien zauważyć, że dzięki skróceniu czasu przesyłki towarów, dostępu do informacji, przemieszczaniu się ludzi na duże odległości, itp., <i>świat stał się mniejszy</i> . Za poprawne uzasadnienie zdający otrzymuje 1 punkt.

Zdający B

Można powiedzieć, że dzięki kolei świat **stał się mniejszy**. Kolej skracala czas przesyłania towarów i umożliwiała szybsze przemieszczanie się ludzi.

Mapa do zadania 17.

Plan inwazji na Polskę w 1939 roku

- granice państw
- granica "strefy interesów" ustalona paktem Ribbentrop-Mołotow z 23 VIII 1939 r.
- ==> zamierzone kierunki uderzeń Wehrmachtu
- ==> zamierzone kierunki uderzeń Armii Czerwonej

Na podstawie: A. L. Szcześniak, *Historia 1918–1939*, Warszawa 1992, s. 179.

Zadanie 17. (1 pkt)

Wymień nazwy dwóch państw, które we wrześniu 1939 roku dokonały agresji na Polskę.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niemcy / III Rzesza ▪ ZSRR / Związek Radziecki / Związek Sowiecki 	<p>Mapa przedstawia plan agresji Niemiec i Związku Radzieckiego na Polskę w 1939 roku. Na mapie i w zamieszczonej legendzie podane są informacje umożliwiające prawidłową identyfikację państw, np. informacja o kierunkach uderzeń wojsk niemieckich i radzieckich.</p> <p>Za prawidłowe podanie nazw agresorów Polski zdający otrzymuje 1 punkt.</p>

Zadanie 18. (2 pkt)

Wśród wymienionych wydarzeń wskaż wydarzenie chronologicznie pierwsze i oznacz je literą P oraz wydarzenie chronologicznie ostatnie, oznaczając je literą O.

wprowadzenie stanu wojennego w Polsce	
wybór Karola Wojtyły na papieża	
obradę Okrągłego Stołu	
przystąpienie Polski do Unii Europejskiej	

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
P – wybór Karola Wojtyły na papieża (1978 r.) O – przystąpienie Polski do Unii Europejskiej (2004 r.)	W zadaniu wymieniono cztery bardzo istotne wydarzenia z historii Polski. Zadanie zdającego polega na wybraniu wydarzenia chronologicznie pierwszego i chronologicznie ostatniego. Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 19. (1 pkt)

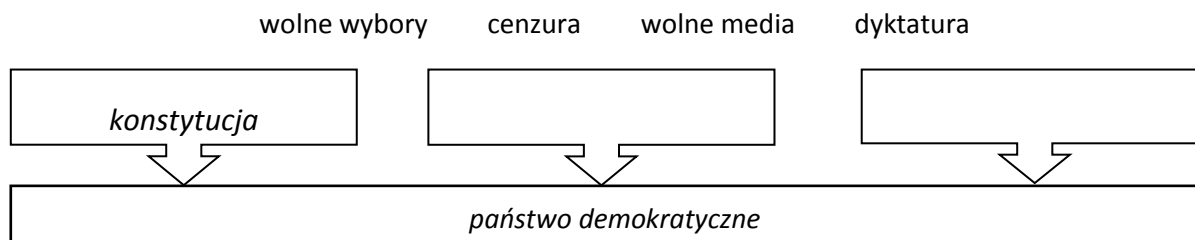
Zaznacz szereg, w którym podano nazwiska polskich laureatów Nagrody Nobla nagrodzonych po II wojnie światowej.

- A. Henryk Sienkiewicz, Lech Wałęsa, Czesław Miłosz
- B. Lech Wałęsa, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska
- C. Maria Skłodowska-Curie, Henryk Sienkiewicz, Czesław Miłosz
- D. Władysław Reymont, Lech Wałęsa, Maria Skłodowska-Curie

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. Lech Wałęsa, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska	Zadaniem zdającego jest wybrać szereg, zawierający wyłącznie nazwiska osób, które otrzymały Nagrodę Nobla po II wojnie światowej. Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 20. (1 pkt)

Uzupełnij schemat, wpisując pojęcia charakteryzujące państwo demokratyczne. Odpowiedzi wybierz spośród podanych.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wolne wybory ▪ wolne media 	<p>Schemat powinien zawierać trzy określenia: <i>konstytucja, wolne wybory, wolne media</i>, charakteryzujące państwo demokratyczne. Zadanie zdającego polega na tym, by spośród czterech podanych elementów wybrać dwa właściwe i uzupełnić nimi schemat (kolejność wpisanych pojęć jest dowolna). Za poprawne wpisane dwóch elementów zdający otrzymuje 1 punkt.</p>

Zadanie 21. (2 pkt)

Do każdego z opisów dobierz odpowiadające mu pojęcie. Odpowiedzi wybierz spośród podanych.

ojczyzna

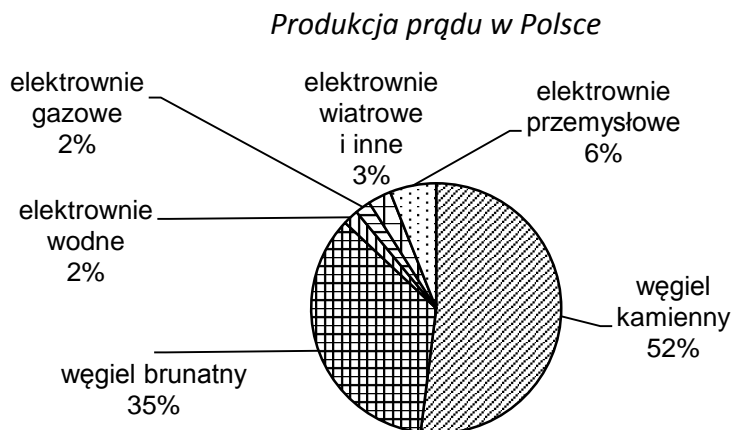
ród

obywatel

naród

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania	
<p>Aby poprawnie rozwiązać zadanie, zdający powinien znać znaczenie pojęć: <i>ojczyzna, ród, obywatel, naród</i>, a następnie odpowiednio dobrać je do podanych definicji. Zdający otrzymuje 2 punkty za trzy prawidłowe odpowiedzi; 1 punkt – za dwie poprawne odpowiedzi; 0 punktów – za 1 poprawną odpowiedź lub brak poprawnych odpowiedzi.</p>		
<p>Osoba związana z państwem trwałym węzłem prawnym, mająca określone uprawnienia i obowiązki zagwarantowane przez prawo i konstytucję.</p>	<p>obywatel</p>	<p>W tekście zawarto charakterystyczne cechy definiujące pojęcie <i>obywatel</i>.</p>
<p>Kraj, w którym się ktoś urodził, którego jest obywatelem lub z którym jest związany więzią narodową.</p>	<p>ojczyzna</p>	<p>Tekst zawiera cechy odnoszące się do terminu <i>ojczyzna</i> jako miejsca urodzenia i miejsca pochodzenia przodków, a także do emocjonalnej więzi z ojczyzną.</p>
<p>Grupa oparta na wspólnocie krwi, obejmująca rodziny wywodzące swe pochodzenie od wspólnego przodka.</p>	<p>ród</p>	<p>Opis zawiera wyróżniki terminu <i>ród</i> jako grupy nadrzędnej w stosunku do rodziny i opartej na wspólnym przodku, wspólnocie krwi.</p>

Wykres do zadania 22 i 23.

Źródło: I. Sudak, *Ile płacić za zielony prąd*, Gazeta Wyborcza, 9.04.2014, s. 20.

Zadanie 22. (2 pkt)

Podaj nazwę surowca, którego wykorzystuje się najwięcej przy wytwarzaniu energii elektrycznej w Polsce; wyjaśnij tego przyczynę.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
surowiec – węgiel kamienny przyczyna – Polska posiada duże złoża węgla kamiennego (przykładowy zapis odpowiedzi)	Wykres kołowy przedstawia surowce i źródła służące do wytwarzania prądu w Polsce. Ponad połowa (52%) wyprodukowanego prądu jest wytwarzana z węgla kamiennego. Zadaniem zdającego jest zauważyć ten fakt i wyjaśnić na podstawie swojej wiedzy, dlaczego węgiel kamienny stanowi główny surowiec wytwarzania prądu w Polsce. Za poprawne podanie nazwy surowca oraz wyjaśnienie przyczyny zdający otrzymuje po 1 punkcie.

Zadanie 23. (1 pkt)

Podaj, jakiego typu elektrowni powinno powstawać w Polsce więcej, jeśli chcemy dbać o środowisko naturalne.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Np. ▪ elektrownie wykorzystujące odnawialne źródła energii, np. wodne, wiatrowe ▪ elektrownie, które wytwarzają mniejszą ilość dwutlenku węgla niż dotychczas stosowany węgiel kamienny	Zadaniem zdającego jest podanie alternatywnych źródeł wytwarzania energii elektrycznej, które zapewniają czystość środowiska naturalnego. Zdający powinien skonfrontować posiadane informacje o warunkach zachowania czystości środowiska naturalnego z wiadomościami o szkodliwości zużywanego węgla dla środowiska naturalnego. Zdający powinien przedstawić alternatywny sposób wytwarzania prądu, który będzie uwzględniał troskę o czystość środowiska naturalnego. Za właściwe wskazanie alternatywnego źródła energii zdający otrzymuje 1 punkt.

Tekst źródłowy do zadania 24.

Fragmety Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 120.

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. [...]

Art. 146.

1. Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Do Rady Ministrów należą sprawy polityki państwa nie zastrzeżone dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego.

Art. 183.

1. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania.

Zadanie 24. (2 pkt)

Do każdego rodzaju władzy dobierz właściwy organ, wymieniony w przytoczonym fragmencie Konstytucji RP.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
władza ustawodawcza – Sejm władza wykonawcza – Rada Ministrów władza sędziowska – Sąd Najwyższy	W zadaniu przytoczono fragmenty Konstytucji RP, w których są wymienione organy władzy państwowej i ich kompetencje. Zadanie zdającego polega na tym, by do rodzaju władzy przyporządkować nazwę właściwego organu państwa. Tekst źródłowy zawiera wszystkie informacje wymagane do poprawnego rozwiązania zadania. Za poprawne wykonanie całości zadania zdający otrzymuje 2 punkty; 1 punkt – za dwie poprawne odpowiedzi; 0 punktów – za 1 poprawną odpowiedź lub brak poprawnych odpowiedzi.

Zadanie 25. (3 pkt)

Czy Polska jest państwem demokratycznym? Uzasadnij odpowiedź, podając trzy argumenty.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania.
<p>Np.</p> <p>Odpowiedź: <i>Polska jest państwem demokratycznym.</i></p> <p>Przykładowy zapis argumentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawiciele władzy wybierani są w wolnych wyborach; - istnieje możliwość tworzenia niezależnych partii politycznych; - funkcjonują wolne media (wolność słowa); - istnieje wolność zgromadzeń; - władze funkcjonują w granicach prawa; - zagwarantowano poszanowanie praw człowieka; - wprowadzono zasadę trójpodziału i równowagi władz; - Polska jest państwem praworządnym. 	<p>Prawidłowe wykonanie zadania wymaga od zdającego zrozumienia terminu <i>demokratyczne państwo</i> oraz umiejętności uzasadnienia, w czym przejawia się demokratyczny charakter państwa.</p> <p>Za poprawne sformułowanie argumentu uzasadniającego demokratyczny charakter państwa zdający otrzymuje 1 punkt. Maksymalnie można uzyskać 3 punkty.</p>